

Aktuální informace

Ústavu zdravotnických informací a statistiky
České republiky

Praha 20. 11. 2012

55

Tuberkulóza v Evropě v roce 2010 na základě výsledků Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe

*Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe
- report on tuberculosis cases notified in 2010*

Souhrn

V 52 zemích Evropského regionu WHO bylo v roce 2010 registrováno 389 tis. případů TBC a tvořily 4,7 % všech TBC onemocnění hlášených do WHO. Data ze zprávy Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe popisují rozdílnou epidemiologickou situaci TBC v zemích Evropského regionu WHO a zároveň poskytují detailní přehled o rozšíření tuberkulózy v jednotlivých státech. Publikace obsahuje tabulky a grafy vývoje tohoto onemocnění v posledních letech. Roční zpráva věnuje pozornost také monitoringu TBC onemocnění mezi cizinci a mezi HIV pozitivními. Snaží se podchytil výsledky léčby a stav rezistentnosti vůči antituberkulotikům.

Summary

In 52 countries of the WHO European Region 389 thousand cases were registered in 2010, 4.7 % of notifications made to WHO worldwide. Data from Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe describe a diverse epidemiological situation of TB in countries of WHO European Region and provide also the detailed overview about TB incidence in separate states. Publication contains also tables and graphs with trends of notified cases and rates in recent years. Annual Report pays attention to TB monitoring among foreigners, HIV positive persons and to results of treatment and anti-tuberculosis drug resistance.

ECDC¹ a Evropská regionální kancelář WHO² navázaly na činnost projektu „Euro TB“ a od 1. ledna 2008 společně koordinují sledování tuberkulózy (TBC) v Evropě s cílem zajistit kvalitní standardizovaná data za tuto oblast. Evropský region WHO zahrnuje 53 zemí. Vzhledem k různým specifikům a odlišné míře TBC nemoci byly země sledovaného regionu rozděleny na skupinu členských států EU/EEA³ a země mimo EU/EEA. Bez ohledu na příslušnost k uvedeným dvěma skupinám bylo v Evropském regionu WHO ještě označeno 18 zemí jako vysoce prioritních z hlediska kontroly TBC. Jedná se o následující země: Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bulharsko, Estonsko, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Litva, Lotyšsko, Republika Moldávie, Rumunsko, Ruská federace, Tádžikistán, Turecko, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán.

Evropský region WHO

Podle zprávy „Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe“, kterou společně vydalo ECDC a Evropská regionální kancelář WHO, bylo **v roce 2010** nahlášeno

¹ European Centre for Disease Prevention and Control - Evropské centrum pro prevenci a kontrolu nemocí

² World Health Organization - Světová zdravotnická organizace

³ European Union/European Economic Area - Evropská unie/Evropský hospodářský prostor

v 52 zemích Evropského regionu WHO (za San Marino nebyly údaje k dispozici) **388 875 onemocnění tuberkulózou**, tj. **43,2 případů na 100 tis. obyvatel**. Výskyt onemocnění TBC klesá, meziročně se počet hlášených onemocnění snížil o 2,3 % a oproti roku 2006 o 7,1 %. Hlášené případy v Evropském regionu WHO představovaly 4,7 % všech případů oznámených ve sledovaném roce do WHO z celého světa.

V rámci Evropského regionu WHO roste obecně notifikace TBC od západu na východ. Na země EU/EEA, ve kterých žilo 56 % populace regionu, připadalo 19 % hlášených případů. Většina notifikací (81 %) byla nahlášena z 23 nečlenských států EU/EEA, kam se řadily tyto státy: Albánie, Andora, Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Gruzie, Chorvatsko, Izrael, Kazachstán, Kyrgyzstán, Makedonie, Monako, Republika Moldávie, Ruská federace, Srbsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Turecko, Turkmenistán, Ukrajina a Uzbekistán. Na území těchto států souhrnně žilo 44 % obyvatel regionu. Z 18 zemí s „vysokou prioritou“, kde žilo 43 % obyvatel sledovaného regionu, pocházelo 86 % oznámení (335 458 případů). Navzdory příznivému trendu ve vývoji TBC notifikací zůstává míra hlášenosti případů v 18 zemích s vysokou prioritou dvakrát vyšší než hodnota za evropský region jako celek a téměř 6x vyšší než za státy EU/EEA.

Mnohem častěji se onemocnění TBC vyskytuje u mužů než u žen. Tato skutečnost je odrazem vyššího zastoupení mužů v různých rizikových skupinách (bezdomovci, vězni, HIV infikované osoby). V roce 2010 činil poměr muži:ženy za celý Evropský region WHO 2,1. Podobný výsledek byl i v zemích EU/EEA (poměr 1,8) a ve státech mimo EU/EEA (poměr 2,1).

Nově zjištěných TBC bylo oznámeno 285 320, tj. 73 % z celkového počtu případů. Nejčastěji (37 %) byli noví pacienti registrováni ve věkové skupině 25–44 let. To platí nejen pro celý Evropský region WHO, ale i pro země EU/EEA a nečlenské státy EU/EEA. Zastoupení uvedené věkové skupiny mezi novými případy TBC je u států mimo EU/EEA a skupiny 18 „vysoce prioritních“ zemí výraznější než u zemí EU/EEA (38 % k 31 %), naopak členské země EU/EEA evidují v porovnání se státy mimo EU/EEA vyšší podíl starších pacientů (65+).

Z hlediska lokalizace se v roce 2010 ze všech hlášených případů tuberkulózy 83 % týkalo plic, což odpovídá podílu v minulých letech.

V evropském regionu WHO tvořili cizinci (podle země narození nebo státní příslušnosti) 5,4 % nemocných TBC. Podíl cizinců byl v zemích EU/EEA 25 %, v nečlenských státech EU/EEA 1 %. Nízký podíl v zemích mimo EU/EEA je dán do značné míry tím, že některé státy pacienty podle země původu nesledují, popř. vykazují velké procento případů neznámého původu.

Podíl osob s HIV na počtu hlášených případů TBC vzrostl z 3,4 % v roce 2008 na 5,5 % v roce 2010. Většina osob (86 %) s kombinovanou infekcí TBC/HIV pocházela z východní části Evropského regionu.

Podíl multirezistentních případů TBC se u nově hlášených onemocnění (s výsledky citlivosti) meziročně zvýšil z 11,7 % na 13,7 %. Rovněž u dříve léčených případů (s výsledky citlivosti) rostl tento podíl z 46,9 % v roce 2008 přes hodnotu 36,6 % (2009) na 48,7 % v roce 2010. Podíl multirezistentních případů TBC se zvyšuje v zemích mimo EU/EEA, zatímco v členských státech EU/EEA je stabilní.

Země Evropské unie (EU) a Evropského hospodářského prostoru (EEA)

V roce 2010 bylo 27 členskými státy EU a 2 státy EEA (Islandem a Norskem) celkově oznámeno **73 996 onemocnění TBC**, což představovalo meziroční snížení o 7 %. Počet hlášených případů TBC v přepočtu **na 100 tis. obyvatel** činil **14,6**. V porovnání s rokem 2009 se tento ukazatel snížil ve 22 zemích EU/EEA, v některých o více než 10 %. Poměr nižší než 20 případů/100 tis. obyvatel mělo 23 zemí. Nad touto úrovní bylo Rumunsko

(98,2), pobaltské státy, a to Litva (58,2), Lotyšsko (41,5), Estonsko (24,5), dále Bulharsko (35,0) a Portugalsko (24,7).

Nové (dříve neléčené) případy tvořily 79 % hlášení, recidivy 13 % a u 8 % případů nebyla zjištěna historie. Nově zjištěná onemocnění TBC se převážně vyskytovala ve věkových skupinách 25–44 let (31 % z dříve neléčených případů) a 45–64 let (29 %). Průměrný věk pacientů s TB onemocněním byl 45 let, tato hodnota se od roku 2001 nemění.

Dětské případy (0–14 let) představovaly 4 % z celkového počtu hlášených onemocnění. Z 80 % se onemocnění týkalo dětí - tuzemců, 19 % dětí bylo cizinců, u 1 % dětí nebyl znám původ.

Z hlediska pohlaví převažují mezi nemocnými muži nad ženami (poměr 1,8). Tento jev je více patrný mezi tuzemci (podíl 2,0) než u cizinců (1,5).

V roce 2010 mělo cizí původ (podle země narození nebo státní příslušnosti) 25 % nemocných, nicméně v některých členských státech EU/EEA tvořily případy onemocnění TBC u cizinců většinu hlášení.

Tuberkulóza plic představovala 78 % všech onemocnění. V roce 2010 poskytlo údaje ohledně HIV mezi nemocnými TBC pouze 15 zemí EU/EEA, a tak zpracované výsledky nemají plnou vypovídací hodnotu. Počet HIV pozitivních případů TBC byl ve sledovaném roce 1 055.

Česká republika patří do skupiny zemí EU/EEA. V roce 2010 bylo za ČR nahlášeno do ECDC 678 případů TBC. Před předáním byly tyto údaje očištěny o případy nepotvrzené TBC, a proto se liší od běžně publikovaných údajů, podle kterých bylo v roce 2010 oznámeno 680 onemocnění tuberkulózy. Počtem případů 6,5 na 100 tis. obyvatel se ČR řadí k zemím s nízkým výskytem nemoci. Více onemocnění TBC na 100 000 obyvatel oproti ČR mělo 21 zemí, méně 5 států a stejnou hodnotu 2 státy. Cizinci se podíleli 17 % na celkovém počtu onemocnění. U mužů se tuberkulóza vyskytovala častěji než u žen (poměr 1,8). Z hlediska věku byla nemoc diagnostikována nejvíce v kategorii osob nad 75 let. Převažující formou onemocnění byla tuberkulóza plic.

Data za ČR do evropské databáze WHO předává ÚZIS ČR ve spolupráci s Národní jednotkou dohledu nad TBC.

Závěr

Údaje z roku 2010 potvrzují rozdílnou epidemiologickou situaci v evropském regionu WHO. Země na východě regionu se i nadále potýkaly s vyšší zátěží onemocnění TBC než státy v západní části. Zvláštní pozornost v oblasti dohledu nad TBC je věnována skupině 18 zemí, od nichž pochází 86 % všech TBC hlášení regionu a které se potýkají i s velkou zátěží rezistentní TBC.

V evropském regionu WHO přetrvává vyšší výskyt onemocnění mezi muži. Nově zjištěná onemocnění tvořila 73 % všech notifikací.

„Surveillance report“ je velmi podrobným informačním materiálem o situaci TBC v zemích Evropského regionu WHO, obsahuje množství dat a grafů zpracovaných podle skupin zemí i za jednotlivé státy. Celou zprávu je možné najít na webové adrese www.ecdc.europa.eu/ nebo www.euro.who.int/

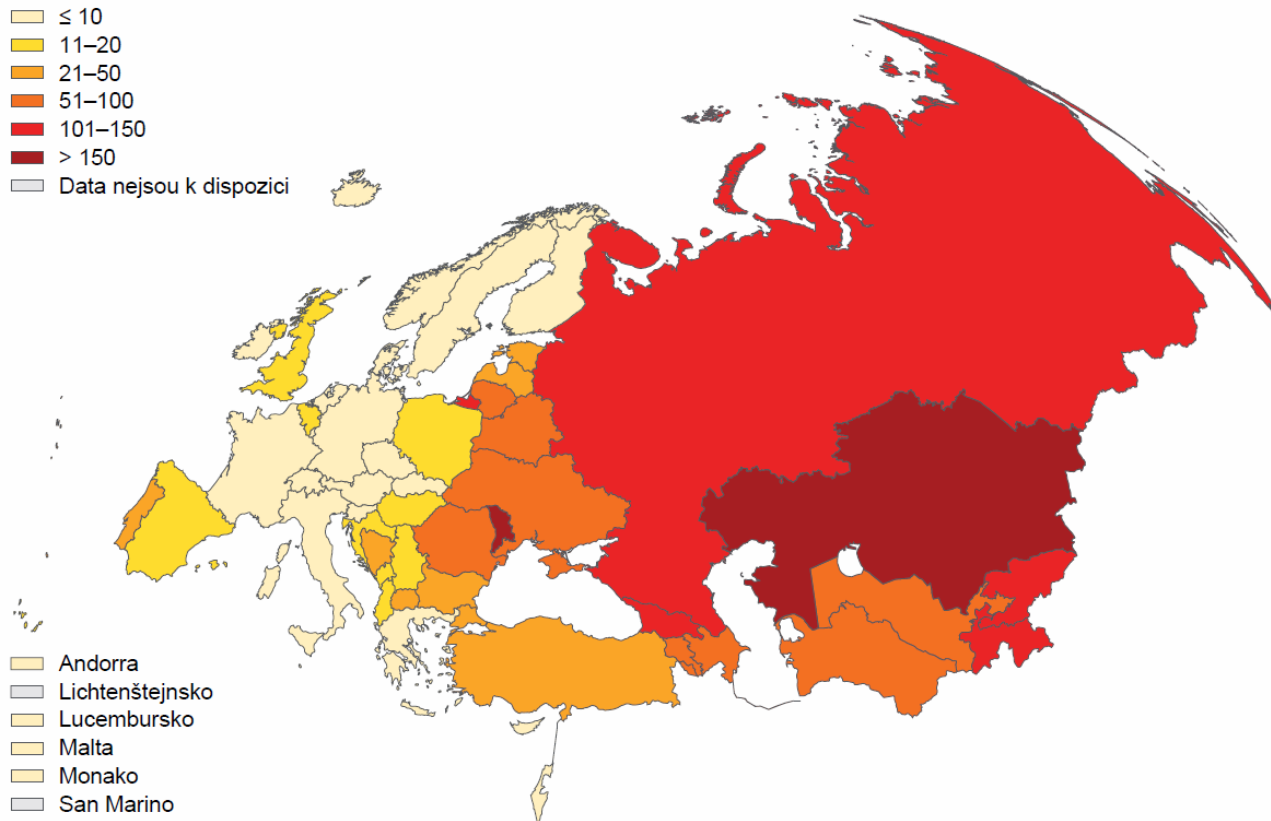
Vypracovala: Ing. Zdeňka Nováková

Zdroj: ECDC/WHO Regional Office for Europe, Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe 2012, Stockholm: ECDC, 2012

Hlášená onemocnění TBC na 100 tis. obyvatel, Evropa, 2010

Míra hlášenosti

- ≤ 10
- 11–20
- 21–50
- 51–100
- 101–150
- > 150
- Data nejsou k dispozici

Hlášené případy TBC mezi cizinci, Evropa, 2010

Procento cizinců s TBC

- < 5
- 5–19
- 20–49
- > 50
- Data nejsou k dispozici

